

Riigikogu sotsiaalkomisjon
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

Teie 11.01.2023 e-kiri
Meie 18.01.2023 nr 1-7/25-1

Tugiisik tööle töölepinguga

Vastuseks pöördumisele „Tugiisik tööle töölepinguga“ vastame, et kohalikud omavalitsused toetavad seisukohta, et iga inimese töö peab saama vääriliselt tasutud ja et oleksid ka vajalikud sotsiaalsed tagatised, et inimesed oleksid motiveeritud oma tööd tegema.

Siiski leiame, et küsimust ei saa lahendada nii must-valgelt, et tingimata kõik tugiisikud tuleb tööle vormistada töölepinguga. Olukordi on väga erinevaid ja lepingute sõlmimine peaks olema paindlik. Sõltub ju sellest, kui suur ja milline on abivajaja toe vajadus. Samuti sellest, kuidas teenuse osutajale sobib. Töölepinguseadus annab rohkem tagatisi, kuid on ka jäigem ja see ei sobi kõigile.

Tugiisikuteenuse vajaduspõhist kättesaadavust võib küll osaliselt raskendada asjaolu, et teenuse osutamiseks on valdavalt siiski põhjendatud sõlmida VÕS alustel käsundusleping, millega ei kaasne käsundisaajale sotsiaalseid garantiisid. Samas töölepingu sõlmimist ei soosi asjaolu, et üldjuhul on tugiisikuteenuse vajajateks erivajadusega lapsed, kes enamasti kergesti haigestuvad, raskelt põevad ja pikalt taastuvad, mis võib tingida prognoosimatu teenusekasutuse peatumise haigusperioodiks. Eriti keeruline on olukord, kus vajatakse tugiisikut valdavalt haridusasutuses, aga laps viibib lasteasutuses ainult lühikestel perioodidel. Olukorra teeb keeruliseks see, et kirjeldatud juhtudel on tööandjal praktiliselt võimatu tagada vajalikud töötunnid ja sisustada need teiste laste toetamisega. Peamiseks põhjuseks laste ebapiisav sotsiaalemotsionaalne toimetulek, millega kaasnevad kohanemise raskused, mis välistab teenuse osutamise juhuslikkuse printsiibil - teenust osutab tugiisik, kes sel hetkel kohustustest vaba.

Väiksema teenusemahu puhul on võimalik, et tugiisikuteenuse osutaja töötab sobiliku koormusega teise tööandja juures, sh on tagatud ka sotsiaalsed garantiid. Samas, teenusel on raske ja püsiva psüühikahäirega lapsi, kes vajavad teenust orienteeruvalt 80 tundi kuus, aga need töötunnid on äärmiselt intensiivselt sisustatud, sh emotsionaalselt ja füüsiliselt kurnavad, mis tõttu ei saa eeldada, et isik suudaks töötada sotsiaalsete garantiide tagamiseks täiendava lisakoormusega.

Sarnaselt lastega on ka täisealistel teenuse kasutajatel erinevaid kaasuvaid haigusi, haigestumisi ning teenuse osutamine võib teatud perioodiks üldse peatuda. Mõnel keerulisemal juhul on tegemist jälle suure abivajadusega või mitmes mõttes kurnava rolliga, kus tugiisik ei oleks valmis suuremat töömahtu juurde võtma, et töötunde täis saada. Mõned tugiisikud soovivadki tegeleda ainult ühe konkreetse teenuse saajaga ning mahtu mitte juurde võtta

Juhime tähelepanu ka sellele, et SKA poolt KOVidele välja töötatud juhendites „Tugiisikuteenus raske ja sügava puudega lapsele“ ja „Tugiisikuteenus täiskasvanutele“ on antud soovitusel tugiisiku töö korraldamiseks ja seal on kirjas, et „Tugiisik on palgaline töötaja, kes töötab töölepingu või käsunduslepingu alusel.“

Omavalitsused leiavad, et tegelikult on põhiline probleem selles, et tugiisikuid ei ole piisavalt, sest töö on raske nii füüsiliselt kui psüühiliselt.

Kindlasti on oluline ka raha. Kuni möödunud aasta lõpuni said KOVID kasutada erivajadusega lastele teenuste osutamiseks nii ESF fondist eraldatavat raha kui ka toetusfondist. Nimelt eraldab riik alates 01.01.2017 toetusfondi kaudu omavalitsustele toetust raske ja sügava puudega lastele abi osutamiseks (2017.aastal raske ja sügava puudega laste hoiu toetus). Toetuse kogusumma on olnud kuni siiani muutumatult 2 650 000.-eurot. Raha jaotamise aluseks omavalitsuste vahel on 0–17 a sügava ja raske puudega laste arv KOVis 1. novembri seisuga.

Alates 2023. 1.jaanuarist muudeti meetme „raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus“ nimetus ümber „suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetuseks“, kuid toetuse suurus ja arvestamise alus jäi samaks.

01.09.2014 kuni 31.12.2022 toetati puudega lastele tugiteenuste osutamist ESF vahenditest (eelarve kokku 46 994 321.-). Esialgul SKA, siis elukohajärgse KOVi kaudu. Taotlema võis tugiisiku-, lapsehoiu- ja sotsiaaltransporditeenuse kulude hüvitamist.

Vahemikus 01.01.2021-31.12.2022 said KOVID raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks 13,6 miljonit eurot.

2019. aastal tehtud vahehindamise tulemused näitasid, et keskmiselt 2/3 kohalikest omavalitsustest on teenuste pakkumine sõltuvuses ESFi rahastusest ning selle lõppemisel ei suudaks kohalikud omavalitsused samas mahus teenuseid edasi pakkuda.

Käesoleval ajal käivad ettevalmistused riigieelarve läbirääkimisteks ja üheks ettepanekuks, mida KOVID riigile esitavad, on suurendada toetusfondist makstavat puuetega laste toetust. Seoses elukalliduse tõusu ja ESF rahade lõppemisega taotleme, et riigieelarvest eraldataks omavalitsustele toetust suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamiseks 2024.aastal 10,5 miljonit (toetuse kasv on arvestatud lähtuvalt inflatsioonist ja lisaks 7 milj eurot aastas seoses ESF rahade lõppemisega).

Kokkuvõttes leiame, et riigi vastutus on tagada hoolekande teenuse vahetule osutajale sotsiaalsed garantiid, et jätkuks sobilikke inimesi (tugiisikuteenuse osutajaid), kes suudavad ja jaksavad oma abivajajate eest hoolitseda, turvatunnet pakkuda ning asjakohaselt toetada.

Täiendavalt leiame, et ehk oleks asjakohane välja töötada tugiisikutega lepingute sõlmimiseks eriregulatsioon nagu nt on SHSis reguleeritud asendushooldusteenust osutavatel perevanematel, mis tagaks tugiisikuteenuse vahetule osutajale sotsiaalsed garantiid. Ainult töölepingu alusel töötamise võimalusele üleminekut omavalitsused ei toeta.

Samas tuleb silmas pidada ka seda, et juhul, kui tugiisikuteenuse osutajaga sõlmitakse tööleping ja selleks, et sotsiaalsed garantiid oleksid tagatud (puhkus, tervisepäevad, oleksid täidetud töötervishoiu ja tööohutuse reeglid jms) suureneb teenusehind kohalikule omavalitsusele.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Jan Trei

asedirektor

516 8806

Eesti Linnade ja Valdade Liit

Roosikrantsi 12/1 | 10119 Tallinn

www.elvl.ee | jan.trei@elvl.ee